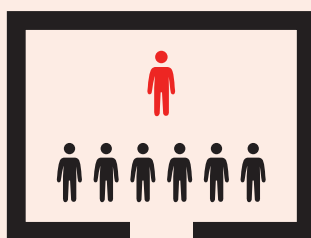

Asterisk stiller skarpt på et nyt forskningsprojekt. Denne gang gælder det projektet 'Hvad betyder klassen?'.

SKOLEELEVERS FAGLIGE PRÆSTATIONER PRÆGES MARKANT AF KLASSEN

Lærerfravær og disciplin i klassen er udslagsgivende faktorer, når man vil forstå, hvorfor nogle klasser klarer sig dårligere end andre på den samme skole. Det viser en ny københavnsk undersøgelse, der også slår fast, at relationen mellem lærer og elev påvirker de faglige præstationer. Det gælder også de indbyrdes socioøkonomiske forskelle i klassen. I det hele taget er skoleelevers faglighed dybt præget af, om de kommer i U-, X- eller Z-klassen.

»...jo lavere disciplin i timerne, des dårligere var eleverne til at læse.«

André Torre

Af VIBE MIDDELBOE

Mange forældre, lærere og skoleledere har sikkert haft en fornemmelse af, at der både findes 'gode' og 'dårlige' klasser, og måske også haft en formodning om, hvad de såkaldt dårlige klasser skyldes. Nu har forskere fra DPU, Aarhus Universitet, undersøgt det.

"Københavns Kommune har år efter år oplevet, at der er nogle 9. klasser, der får et meget lavere karaktergennemsnit ved folkeskolens afgangsprøve end de andre klasser på samme skole. Derfor bad kommunen os om at finde ud af, hvad de klasser har til fælles. Man ville gerne blive klogere på, hvad problemet skyldtes," siger Peter Allerup, der er professor i uddannelsesstatistik på DPU.

Forskerne så på de københavnske folkeskolelæreres 9. klassers karakterer ved afgangsprøverne over en femårig periode for at finde hver skoles gennemsnit og tjekkede så, hvor meget de enkelte klasser afveg fra skolens gennemsnit.

"Alle klasser på en skole burde ligge i nærheden af skolens gennemsnit, hvis man skal tro det, man hidtil har antaget, nemlig at skolen som helhed afspejler de socioøkonomiske forhold, der gør sig gældende i det område, børnene kommer fra. Men nogle klasser falder helt udenfor med et meget lavere gennemsnit. Vel at mærke uden at elevernes socioøkonomiske baggrunde afveg fra de andre klassers," siger André Torre, der er statistiker på DPU.

Forskerne zoomede ind på 9. klasse-årgangen 2009/2010 og sammenkørte og analyserede data fra forskellige undersøgelser, blandt andet den særlige 'PISA København', der udover de faglige test er udvidet med et afsnit om klassens forhold, og 'København-barometeret', der måler elevernes trivsel. Også elevernes køn, socioøkonomiske baggrund og sprog indgik i analyserne.

Lærerfravær og lav disciplin er syndere

Forskerne blev overraskede over flere af undersøgelsens resultater. Kun nogle få af de

undersøgte faktorer viste sig nemlig at have betydning for klassens præstationer. Det, der primært gør en forskel, når man ser på, hvad der karakteriserer de dårligt præsterende klasser, er de lærere, der underviser klassen.

"Det er velkendt, at elevernes sprog og køn har betydning for deres matematikscore i PISA: Drengene scorer højere i matematik, og de etsprogede elever er bedre til matematik end de tosprogede. Men derudover skal forklaringen på de lave præstationer i PISA's matematikdel i de dårligt præsterende klasser findes i matematiklærernes og fysik/kemi- >

lærerens fravær. Jo mere eleverne oplever, at de enten sidder alene, får fri eller har vikar i fagene, des lavere niveau har klassen,” siger André Torre og tilføjer, at den betydning, lærerens fravær har, er signifikant højere, når det gælder tosprogede drenge.

Det lyder måske logisk, at der er en sammenhæng med lærerfravær, men det samme gør sig ikke gældende for dansklærerens fravær, fandt forskerne ud af. I faget dansk er det derimod vigtigt med disciplin i klassen.

”Igen – sprog og køn påvirker læsescoren i PISA: Piger er bedre til at læse, og de etsprogede elever er bedre til at læse end de tosprogede elever. Men derudover fandt vi en signifikant sammenhæng med elevernes oplevelse af disciplin – jo lavere disciplin i timerne, des dårligere var eleverne til at læse,” siger André Torre og tilføjer i parentes bemærket, at de tosprogede piger er lige så gode til at læse som de etsprogede drenge.

Undersøgelsen dokumenterer også, at relationen mellem lærer og elev har indflydelse på elevens faglige niveau: Jo bedre relation, des bedre faglig præstation.

”Man taler i disse år meget om læreres relationskompetence, og vores resultater bakker op om den antagelse, at lærerens evne til at skabe relationer til eleverne er vigtig for det faglige udbytte,” siger Peter Allerup.

Trivsel har ingen effekt på det faglige niveau

Mange af de andre faktorer, som forskerne undersøgte, havde ingen betydning for de faglige testresultater i PISA. Det har således ingen effekt på læse- eller matematikscoren, hvordan eleverne oplever det sociale klima, deres eget velbefindende, muligheder for medbestemmelse, eller hvor tilfredse de er med skolen.

”Vores analyser har vist, at de her trivselsfaktorer ingen sammenhæng har med elevernes faglige resultater. Det er jo ret interessant, nu hvor der tales så meget om trivsel som forudsætning for, at børn er læringsparate,” siger Peter Allerup.

Forskerne blev også overraskede over, hvor lidt elevernes sproglige baggrund faktisk betyder – selvom der er en sammenhæng, er den ikke ret stor. Heller ikke kønsfordelingen

NYT AT SE PÅ KLASSENS BETYDNING

Det er nyt at se på klassens betydning i kvantitative undersøgelser. I IEA-undersøgelserne, TIMMS og PIRLS har man lærerens betydning med, og i den seneste IEA-undersøgelse har man også taget forældrene med, men i de største internationale undersøgelser, herunder PISA, har man ikke klassens betydning med.

i en klasse eller antallet af elever har nogen signifikant betydning for det faglige niveau, som nogen måske ville have troet.

”Konklusionen i vores undersøgelse peger utvetydigt i retning af læreren som faktor. Når en klasse klarer sig dårligere end andre på en skole, bør man derfor vende blik-

HVAD BETYDER KLASSEN?

Lave præstationer i faget matematik er direkte koblet til matematik- og fysik/kemilærerens fravær i en klasse. Samme kobling kan ikke laves mellem dansk lærerens fravær og elevernes faglige præstationer i faget dansk.

Elevernes oplevelse af disciplin i klassen har en signifikant betydning for, hvor gode de er til at læse.

Relationen mellem lærer og elev har indflydelse på elevens faglige niveau – jo bedre relationen er, des bedre faglig præstation.

Trivselsfaktorer har ingen sammenhæng med elevernes faglige resultater.

Det enkelte barns præstationer påvirkes af hvilken socioøkonomisk placering, barnet har i klassen. Det er altså ikke bare skolens samlede socioøkonomi, der har betydning, men også den relative socioøkonomi.

Rapporten "Hvad betyder klassen?" er skrevet af Peter Allerup, André Torre og Vibeke Hetmar og kan hentes på:

edu.au.dk/forskning/publikationer.

ket mod klassens lærere – og i sidste ende skoleledelsen," siger Peter Allerup, der håber, at undersøgelsen kan være med til at aflive nogle myter om 'dårlige klasser'.

Elevers socioøkonomiske status i klassen

Forskerne fandt også ud af noget andet interessant, der var på spil i klassen, da de granskede tallene: Elevernes socioøkonomiske status i forhold til klassekammeraterne påvirker signifikant deres PISA-resultater. En elev fra en familie med høj socioøkonomisk status klarer sig således bedre end en elev fra en familie med en lav socioøkonomisk status i den samme klasse, og det uanset hvordan skolens samlede socioøkonomi ser ud.

"At skolens socioøkonomi har en betydning for skolens PISA-score er ikke ny viden. Men at det enkelte barns præstationer påvirkes af dets placering i den klasse, det havner i – hvilken familiemæssig baggrund eleven har sammenlignet med de andre – det er overraskende," siger Peter Allerup.

Undersøgelsen peger også på, at den relative socioøkonomi påvirker elevens relation til

lærerne, og Peter Allerup mener, at det bør give anledning til refleksion over, om der sker en usynlig og ubevidst forskelsbehandling.

"Har læreren forskellige forventninger til elever i en klasse? Og fører det til, at de i forvejen heldigt stillede børn får flere muligheder for at udvikle de færdigheder og kompetencer, der skal til for at klare sig godt?" spørger han.

"Hvordan du som elev vil klare folkeskolen, påvirkes af din socioøkonomiske status i forhold til de andre børn, om matematik- og fysik/kemilæreren er mødestabil, og hvorvidt dansk læreren kan skabe disciplin. Det hele afgøres den dag, du starter i 0. klasse."

Sæt ind på klasseniveau

Men hvad kan vi så bruge den viden til? Ifølge folkeskoleloven skal skolen bekæmpe den sociale arv. Hvis man vil det, skal der sættes ind i den enkelte klasse, mener de to forskere. Tiltag på skoleniveau eller nationalt niveau er ikke nok.

"Vores undersøgelse sætter spørgsmålstegn ved, om vi bruger vores kræfter rigtigt, når vi fra samfundets side forsøger at forhindre den sociale arv i at slå igennem. Vi giver ofte alle skoler og alle klasser den samme medicin, som om de fejlede det samme," siger Peter Allerup og nævner lektiecaféerne, der blev indført som led i skolereformen, som eksempel.

"I Danmark har vi endnu ikke knækket koden til, hvordan folkeskolen kan bryde den negative sociale arv, og det har vi heller ikke

»Vi giver ofte alle skoler og alle klasser den samme medicin, som om de fejlede det samme.«

Peter Allerup

nogen løsning på. Men vores undersøgelse understreger, at en skole ikke bare er en skole – den består af klasser med forskellige lærere. Og med en dynamik, der tilsyneladende favoriserer visse elever," siger han.

Hvad det er, der konkret er på spil i klassen, vil en opfølgende kvalitativ undersøgelse, ligeledes fra DPU, Aarhus Universitet, se nærmere på. Resultaterne fra undersøgelsen offentliggøres ultimo 2016. ■

PETER N. ALLERUP

Professor i uddannelsesstatistik på DPU, Aarhus Universitet. Han har deltaget i flere PISA-følgeforskningsprojekter og er national koordinator for TIMSS-undersøgelserne, der kortlægger danske elevers matematik- og naturfagsfærdigheder. Arbejder aktuelt på en rapport om TIMSS 2015, der udkommer 29. november 2016.

ANDRÉ TORRE

Akademisk medarbejder på DPU, Aarhus Universitet. Uddannet statistiker (cand.stat.) og arbejder blandt andet med TIMSS-undersøgelserne og til- og fravalg på ungdomsuddannelserne.